

sterne kunne vente at faae deres Fæstesteder til billig Pritis til Selveiendom. Naar man derimod ikke søger at vinde denne Velvillie, saa troer jeg, at man gjør feil, ligesom man i det Hele skal erindre sig, at den mindre Velhavende og Ringere altid er betydelig afhængig af den høiere Stillede og af den Mægtige, og man bør ikke skaffe et Forhold tilveie, hvorved denne Velvillighed, som hidtil har fundet Sted, og endnu finder Sted saa godt som alle Steder, bliver sat paa en temmelig haard Prøve. Vil man endelig Tvang, og det kunde maaskee være muligt, at den kunde være nødvendig, saa troer jeg, at man maa gaae en heel anden Vej end den, man er staaet ind paa her, og hvormed jeg ogsaa er bleven enig med Udvalgets andre Medlemmer. Jeg skal ikke omtale de mange Ting, som kunne fremføres i denne Anledning; men jeg skal blot gjøre opmærksom paa, at det, som man meest har imod at ordne Sagen, saaledes som den var foreslaaet forrige Gang, er, at man er meget bange for Godsspeculantere og Mellemhandlere. Nu er det min Overbeviisning og Erfaring, at disse, langt fra at have lagt Hindringer i veien for Selveiendom, langt fra at have været til Skade for Fæsterne, meget mere i høj Grad have fremmet Selveiendom og bidraget til, at Fæsterne have faaet deres Steder for en meget billig og lav Pritis. Godseierne kunne i Almindelighed ikke give sig sig af med selv at sælge Godset til Enkelte, det gjøre de sjeldnere; der træde andre Mænd til, som skaffe Penge. De kjøbe enkelte Dele af Godset; disse Mænd ere ikke saa rige og velhavende, at de kunne lade deres Penge staae i lang Tid i Eiendommene til en lav Rente, og de maae derfor søge at komme snart af med Godset igjen, naar de blot kunne tjene Noget paa det Gods, de have kjøbt. Saaledes vil man see overalt i Landet, paa Derne, men især i Jylland, at, hvor der er Selveiendom, er denne for en stor Deel fremkommen ved Mellemhandlere, og man skal vanskelig kunne paapege ret mange Steder, hvor Selveiendom er gaaet hurtigt frem og hvor Selveierne ere bleven velhavende, uden at Sagen er gaaet denne Vej. Jeg taler nu her om den ældste og mest almindelige Selveiendom, som aldrig har hørt

under noget Gods; thi der har vistnok altid den større Velstand været tilstede, og den er der endnu.

Disse Mellemhandlere vide, hvorledes denne Sag skal drives; de sige til den og den Mand: Hvormange Penge har Du, lad mig see, Du kan kjøbe en mindre Deel af en Gaard; Du kan kjøbe en større Gaard og et Stykke til; her skjøer vi en Udlod fra og sælge den til en Huusmand o. s. v., og paa denne Maade gaaer Sagen. Det er især Tilfældet alle de Steder, hvor Udskiftning først har fundet Sted, og hvor den er meget daarlige. Disse Massesalg til dygtige Mænd bidrage saaledes meest til at fremme Selveiendom og skaffe Bønderne Stederne for en billigere Pritis, end de ellers vilde kunne faae dem, og de tilveiebringe en bedre samlet Eiendom, lettere at drive og dyrke. Vi have netop et Exempel paa Lolland og Falster, som vil vise, hvor gavnlige en Mellemhandler vilde have været; der er paa Falster en meget mild Godseier, som tilbød at ville sælge Gaardene for en overmaade billig Pritis, for det Halve eller derunder, maaskee i enkelte Tilfælde en Trediedeel af Gaardenes virkelige Værdi, mod at Fæsterne skulde udbetale den hele Kjøbesum til Juni Termin forrige Aar, men dersom de ikke kunde skaffe denne Capital tilveie, saa vilde Godseierne ikke indlade sig paa Handelen; da de ikke kunde det, gif altsaa Kjøbet tilbage. Havde der nu været en Mellemmand, som havde kjøbt Godset, og som blot havde havt en lille Fortjeneste af enhver Gaard, saa havde alle disse Fæstere været Selveiere paa saa billige Bilskaar, som de ellers aldrig blive. Det er derfor min Overbeviisning, at der slet ikke er nogen Fare i dette Tilfælde, som man anseer for det allerfarligste; og det er ligeledes vist, at Selveiendom langt hurtigere vilde fremmes paa denne Maade end saaledes som her nu er foreslaaet. Derfor maa jeg ogsaa være enig med Minoriteten, naar der siges: Det er den langsomste og usuldstændigste Maade at fremme Selveiendom paa, saaledes som Udvalgets Udvalgets Majoritet har foreslaaet; men naar han fremdeles siger, at denne gradvise Overgang klinger ligesaa listig i Godseiernes Øren, troer jeg, at den samme gradvise Overgang klinger endnu listigere i Fæstebøndernes